

**neskládkuj
a nespáľuj**

→ odpad tried' a kompostuj

Na Slovensku sa vyprodukuje ročne cca 11 miliónov ton odpadov. Z toho až 1,8 milióna ton sú komunálne odpady; teda odpady, ktoré vznikajú u každého z nás. Je to množstvo, ktorým - ak by sme ho vysypali na zem - by sme pokryli priestor o rozlohe 880 futbalových ihrísk do výšky 1 m! Na každého obyvateľa to predstavuje priemerne 333 kg komunálneho odpadu za rok. Množstvo komunálneho odpadu sa stále každoročne zvyšuje.

**Priatelia
Zeme**
SPZ

Kde končí komunálny odpad? Drvivou väčšinou na skládkach odpadov (až 78 %). Na druhom mieste sú spaľovne odpadov a cementárne (spolu 9,4 %), v ktorých sa odpad spaľuje ako palivo. Recyklácia a kompostovanie sú v nakladaní s odpadmi zastúpené iba 7,9 %. Nič veselé pre budúcnosť našich detí.

Toto sú oficiálne čísla, ktoré nič nehovoria o nelegálnych spôsoboch nakladania s odpadmi. Sú to hlavne spaľovanie odpadov v domácnostiach a vyhadzovanie odpadov na čierne skládky odpadov. Tie neodmysliteľne dotvárajú kolorit slovenskej krajiny.

Množstvo odpadov, ale aj to, ako sa s odpadom ďalej bude nakladať, vie ovplyvniť každý z nás. Veľké množstvo odpadov vôbec nemusí vzniknúť – stačí, keď sa začneme pýtať: Nedá sa to ešte využiť? Neposlúži to ešte niekomu inému? Skutočne to potrebujem?

Je nevyhnutné si uvedomiť, že za každou 1 tonou nových výrobkov je ukrytých 10 ton surovín, energia a životy rastlín, živočíchov a veľakrát aj ľudí. Napríklad skrytý odpad vyprodukovaný pri výrobe mobilného telefónu tvorí 75 kg, pri výrobe kávovaru 298 kg, pri výrobe počítača až 1500 kg. Prinášame Vám pár informácií a jednoduchých tipov, o ktorých si myslíme, že môžu pomôcť pri pochopení závažnosti problematiky odpadov a prispieť k zníženiu ich množstva a škodlivosti.

NESKLÁDKUJ A NESPAĽUJ

Skládkovanie a spaľovanie odpadov

Odborníci na celom svete sa zhodujú, že skládkovanie odpadov je najhorší spôsob zneškodňovania odpadov. Rizikom sú veľké množstvá rôznorodých odpadov (aj nebezpečných), ktoré sú navzájom na skládkach odpadov zmiešvané. Vznikajú pri tom nekontrolovateľné reakcie, ktoré dlhodobo ohrozujú zdroje vody, pôdu a uvoľňujú nebezpečné plyny prispievajúce ku globálnemu otepľovaniu. Desiatky štúdií poukazujú na nárast zdravotných problémov (zvýšený výskyt onkologických ochorení, vrodených anomálií, kožných ochorení...) u ľudí žijúcich do troch kilometrov od skládok odpadov. Skládky odpadov trvalo znehodnocujú krajinu, znižujú kvalitu pôdy, ale aj stavebných pozemkov. Skládkovaním odpadov nenávratne ničíme cenné suroviny obsiahnuté v odpade, ktoré vo väčšine na Slovensko dovážame. Aj napriek tomu je skládkovanie odpadov u nás dlhodobo najpoužívanejšie.

Spaľovanie odpadov prebieha v spaľovniach odpadov alebo v zariadeniach na spoluspaľovanie odpadov. Tie môžu byť po splnení určitých podmienok klasifikované ako zariadenia na energetické

zhodnocovanie odpadov. To ich stavia na štvrté miesto v päťstupňovej hierarchii nakladania s odpadmi (druhý najhorší spôsob nakladania s odpadmi). Spaľovanie, podobne ako skládkovanie, nenávratne ničí suroviny obsiahnuté v odpade. A je jedno, či sa jedná o spaľovňu odpadov, cementárenskú pec, pyrolýzu apod. Navyše ani spálením odpad nezmysle, znižuje sa len jeho objem a hmotnosť. Vzniknutá škvara a popolček, sú z časti nebezpečný odpad, ktorý končí na skládkach odpadov. Dioxíny, ktoré pri tom vznikajú sú nechceným produktom spaľovania. Majú rakovinotvorné účinky, poškodzujú imunitný a nervový systém a pohlavné orgány.

Vyššie popísané spôsoby nakladania s odpadmi sú legálne a pravdepodobne ešte dlho budú nevyhnutné. Našou snahou by však malo byť zníženie ich negatívnych dopadov na životné prostredie a zdravie človeka – odkloniť v maximálnej možnej miere odpady smerom k triedenému zberu odpadov a ich recyklácii.

Čierne skládky a spaľovanie odpadov v domácnostiach

Priatel'ia Zeme – SPZ na základe dlhodobých prieskumov odhadujú, že na Slovensku je cca 20 tisíc **čiernych skládok** odpadov s objemom nad 1m³, na ktorých každoročne skončí cca 200 tisíc ton odpadu. Tie majú podobný vplyv na životné prostredie a zdravie človeka, ako sme písali pri skládkach odpadov. V niektorých prípadoch ešte oveľa horšie, pretože oproti riadeným skládkam nemajú žiadne technické bariéry (tesnenia) a kontrolu. Tvorba čiernych skládok zbytočne obce oberá o finančné prostriedky, ktoré musí vynaložiť na ich odstránenie.

Odhaduje sa, že v domácnostiach sa na Slovensku ročne spaľuje cca 280 tisíc ton odpadu. Páli sa na záhradách, v peciach, krboch – všade. Dochádza pri tom k nedokonalému horeniu (t. z. pri nízkych teplotách a nedostatku kyslíka), čo má za následok vznik väčšieho množstva a ešte nebezpečnejších škodlivín, ako je tomu v spaľovniach odpadov. Obec s dvetisíc obyvateľmi tak môže v niektorých prípadoch vyprodukovať viac dioxínov ako veľká spaľovňa odpadov. Navyše domáce kotle a ohniská nemajú žiadne filtre a monitorovacie zariadenia. Škodliviny tak dopadajú priamo na naše a susedné pozemky. Pokiaľ spaľujeme odpad v krboch alebo peciach, výrazne tým znižujeme ich životnosť. Riskujeme aj vznietenie sadzí a dechtu, ktoré pri tom vznikajú vo zvýšenom množstve.

Ukladanie odpadu na čierne skládky alebo ich spaľovanie na súkromných alebo verejných priestranstvách je nelegálne, škodlivé a v dnešnej dobe už úplne zbytočné. Každému, kto nakladá s odpadmi v rozpore so zákonom, hrozí pokuta. Právnickým osobám a podnikateľom do výšky 16 596 Eur a fyzickým osobám (obyvateľom) do výšky 166 Eur.

čo robiť? →

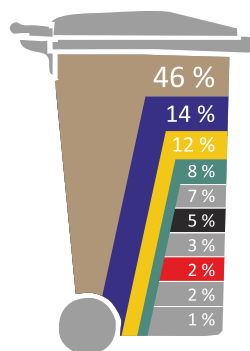
TRIEĎ A KOMPOSTUJ

Prieskumy na Slovensku ukázali, že až 92 % vyprodukovaných odpadov z domácnosti, ktoré dnes vyhadzujeme ako nepotrebné, by sme ešte dokázali opätovne použiť, zrecyklovať, prípadne energeticky zhodnotiť. Stačilo by ich nezmiešať do jednej hromady.

Tabuľka č.1: Priemerné percentuálne zastúpenie jednotlivých druhov komunálnych odpadov v odpadovej nádobe a ich možnosti recyklácie.

Druh odpadu	Váhové zastúpenie	Možnosti recyklácie na Slovensku
Plasty	14 %	Dobré
Papier	12 %	Výborné
Sklo	7 %	Výborné
Kovy	3 %	Výborné
Tetrapaky	2 %	Výborné
Biologický odpad	46 %	Výborné
Textil	2 %	Obmedzené*
Drobný stavebný odpad	5 %	Dobré
Nebezpečný odpad	1 %	Dobré
Zmesový odpad	8 %	Žiadne
Z toho využiteľný odpad:	92 %	

* Výborné možnosti opätovného používania pre zachovaný textil.

Triedenie odpadu sa pri súčasnom spôsobe života musí stať nevyhnutnou súčasťou nášho každodenného života. Len správne vytriedený odpad na jednotlivé zložky možno recyklovať – teda vrátiť späť do obehu v podobe iného alebo aj rovnakého výrobku, či materiálu a ušetriť nové suroviny na jeho výrobu.

Triediť dokáže každý

Vedia to už malé deti v materskej škole, len čo začnú rozoznávať farby. Ak to zvládnu deti, nezvládneme to my? Výhovorky typu: nemám na to čas, mám málo miesta, ja by som to robil, ale susedia určite nie, nie sme na to zvyknutí, v našej obci/meste sa to nedá; v dnešnej dobe neobstoja.

Dôležité je, aby každý začal od seba. Takmer na celom území Slovenska je už zavedený triedený zber odpadov, takže podmienky sú viac-menej vytvorené. Len sa treba rozhladiť a zapojiť sa do neho. Prestaňme byť ľahostajní a urobme tú najjednoduchšiu vec pre ochranu životného prostredia. Konkrétne informácie o tom, ako presne triediť v mieste nášho bydliska je možné nájsť na webovej stránke obce/mesta, verejných nástenkách, v letákoch, obecných novinách alebo sa môžeme informovať na príslušnom Obecnom/Mestskom úrade.

Navyše každý z nás už v domácnosti triedi množstvo vecí. Triedime bielizeň podľa farby pred praním, oblečenie pri odkladaní do skríň, príbor nemáme na jednej kope s taniermi, potraviny nemiešame s ponožkami, pracovné náradie nemáme zmiešané s hrncami atď. Prečo by sme do týchto zaužívaných „rituálov triedenia“ nezaradili aj triedenie odpadov? Začnime triediť odpad nielen doma, ale aj v škole alebo zamestnaní.

Triedením a recykláciou šetríme

Zvýšené triedenie odpadov v domácnostiach, firmách a školách sa prejaví i na ekonomike odpadového hospodárstva obce/mesta. Môžeme tým totiž výrazne znížiť náklady na zneškodňovanie odpadu na skládkach odpadov alebo v spaľovniach odpadov. Poukazujú na to aj príklady úspešných slovenských obcí. Triedenie a recyklácia odpadov okrem ekonomických úspor prináša aj významné úspory energie, prírodných zdrojov, znižuje znečistenie životného prostredia a vytvára viac pracovných miest v porovnaní s jeho ukladaním na skládky odpadov alebo do spaľovní odpadov.

Kompostovanie je jednoduché

Kompostovanie je najlepší a najjednoduchší spôsob, ako môžeme znížiť množstvo vyhadzovaných komunálnych odpadov v niektorých prípadoch viac ako o polovicu. Biologický odpad totiž tvorí váhovo najväčšiu časť komunálneho odpadu (45 až 60 %). Každý, kto býva v rodinnom dome, alebo má záhradu, ho môže jednoducho svojpomocne spracovať. Rastlinné zvyšky z prípravy jedál, zvyšky z pestovania rôznych plodín v záhrade alebo na poli, konáre, lístie, pokosená tráva, zvädnuté kvety, hnoj z chovu hospodárskych zvierat atď. – to všetko môžeme využiť pomocou domáceho kompostovania na výrobu kvalitného kompostu. Ten následne používame pri pestovaní rastlín ako prírodné hnojivo, vracajúce do pôdy výživné látky a organickú hmotu.

A môžeme toho urobiť aj viac

Aj keď sme už takmer na konci brožúry, táto časť je pravdepodobne najdôležitejšia. Keďže najlepší odpad je ten, ktorý vôbec nevznikne; budeme sa venovať aktivitám predchádzania vzniku odpadov, pomocou ktorých môžeme znížiť množstvo vznikajúcich odpadov. Existuje ich veľké množstvo.

Základné - nenáročné aktivity, ktoré nás výrazne neobmedzia a vedú i k úsporám finančných prostriedkov, sú nasledovné:

- Kupujme iba to, čo skutočne potrebujeme. Snažme sa sami rozhodovať o našich životných potrebách a nenechávajme to na reklamných agentúrach a firmách vyrábajúcich rôzne produkty.
- Vyhýbajme sa jednorazovým obalom a zbytočne baleným potravinám (napr. chlieb, pečivo, ovocie, zelenina, bomboniera...). Pokiaľ je to len trochu možné, pokúsme sa znížiť spotrebu výrobkov balených v hliníkových plechovkách, viacvrstvových obaloch, PET fľašiach.

- Na nákup si nosme trvácnu plátennú tašku, odmietajme ponúkané plastové vrecúška a tašky. Pokiaľ ich už používame, snažme sa o ich opakované použitie až kým sa neopotrebnujú a potom ich vytriedme, nech poputujú na recykláciu.
- Uprednostňujeme lokálne výrobky, potraviny a nákupy na tržniciach pred hypermarketmi – pri preprave na kratšie vzdialenosti je potrebných spravidla menej obalov.
- Využívajme bezobalovú distribúciu – nákup mlieka z automatu, čapovanie priamo v predajniach napr. čistiacich prostriedkov, kozmetiky, sirupov do nami prinesených obalov alebo nákup orieškov, sušených plodov, ovocia a zeleniny do nami prinesených vreciek a tašiek.
- Uprednostňujeme väčšie balenia výrobkov a koncentráty.
- Namiesto kupovania nových výrobkov v supermarketoch viac využívajme služby miestnych remeselníkov, živnostníkov a pestovateľov. Uprednostňujeme napr. knižnice, požičovne náradia, práčovne, opravovne, krajčírstvo, požičovne áut, tržnice, predaj z dvora...
- Označme si poštovú schránku nápisom "Nevhadzujte reklamy", predídeme tak zbytočným odpadom z nepotrebných letákov.
- Pokiaľ máme k dispozícii počítač a prístup na internet, môžeme redukovať množstvo použitého papiera posielaním dokumentov elektronickou formou. Skladujeme/opravujeme informácie priamo v počítači a v prípade tlače používajme obojstrannú tlač.
- Používajme perá, ktoré sa dajú naplniť atramentom alebo umožňujú vymeniť náplň.
- Pime vodu z vodovodu. Balená stolová voda (čistá voda + oxid uhličitý) je 136x drahšia ako voda z nášho kohútika. Na Slovensku je navyše pre verejnosť prístupných niekoľko stovák pitných prameňov s minerálnou vodou, ktorá je úplne zadarmo a bez zbytočných obalov.
- Používajme opakovane nabíjateľné batérie.
- Uprednostňujeme nápoje balené vo vratných obaloch. Požiadajme nášho obchodníka, aby takto balené nápoje zaradil do svojej ponuky. Pre obchody s predajnou plochou nad 200 m² to nariaďuje zákon o obaloch.
- Ak už niektoré šaty, topánky a hračky nepotrebujeme, darujme ich známym alebo charite na ďalšie využitie.
- Ak máme malé deti, používajme bavlnené plienky namiesto jednorazových. Dnes je na trhu množstvo moderných, opakovane použiteľných plienok, ktoré netreba ani vyvárať a ani žehliť. Znížime tak tvorbu zbytočných odpadov a ušetríme.

Túto brožúru pripravili Priatelia Zeme – SPZ v rámci projektu „Triedenie a recyklácia odpadu – súčasť nášho každodenného života“, ktorý finančne podporil Recyklačný fond.

RECYKLAČNÝ FOND

Priatelia Zeme - SPZ

- sú neziskovou organizáciou chrániacou životné prostredie
- sú nezávislí na vláde, politických či firemných záujmoch
- realizujú vzdelávaciu a praktickú pomoc občanom, školám, obciam
- pracujú na zlepšení legislatívy

Staňte sa členom Priateľov Zeme - SPZ

Podporte finančným príspevkom aktivity Priateľov Zeme. Číslo nášho účtu: 4350054728/3100.

Staňte sa sympatizantom Priateľov Zeme - SPZ

Ak chcete byť zaradený do Infomailu a dostávať tak mailom správy z našej činnosti, pozvánky na akcie, výzvy na aktívnu pomoc, napíšte nám Váš mail. Ak chcete dostávať náš štvrťročník Ekolisty, napíšte aj Vašu poštovú adresu.

Staňte sa dobrovoľníkom Priateľov Zeme - SPZ

Ak nám chcete pomôcť s rôznymi aktivitami v rámci celého Slovenska, napr. s účasťou na informačných stánkoch, s prekladmi, umeleckou činnosťou... kontaktujte nás.

Priatelia Zeme - SPZ

P.O.BOX H-39

Košice 040 01

tel./fax: 055 / 677 1 677

mobil: 0903 77 23 23

e-mail: spz@priateliazeme.sk

www.priateliazeme.sk/spz

č. účtu: 4350054728/3100

**Priatelia
Zeme
SPZ**

**Spolu môžeme lepšie
chrániť prírodu**

Viac informácií o odpadoch, triedení, kompostovaní alebo o inej téme súvisiacej s odpadmi a toxickým znečistením nájdete na

www.priateliazeme.sk/spz

Textová príprava: Branislav Moňok

Grafická príprava: René Říha

Vydané v roku 2012.